

ieuwe
desen
aan-
meen
avou-
telijk
dan
een
lat de
temde
rdoor
werd
an bij
jectief
in be-
ange-
naakt.
g zou
eg de
aarbij
luten.
arbeid
k een
een-
amste
regeld
nu in
er zou
it het
n met
e in
tegen-
s wat
wezen,
elke
in op
oering
taande
et de

n weg
te te
is deze
rselen
ynode
d dan
Door
onzen
a en te
en om
beter
n, niet
werkt.
l krij-
rtelen
ieder
omen,
t men
stand

erken,
iturgie
delijk
delede
e ont-
it niet
en on-
a, kan
creld.
e offi-
aarom
e ere-
en ook
noot
onze
ieele
re en
dienst
weest,
onzen
in deze
ieele
r zal
de ge-
e ere-
e-ideaal
rming
et een
ven; is
e hoort
e wor-
tening
eerde
hebben
genlijk
a ere-
alsche
; men
undig
tijl te
r den
r, naar
voegd,
nhang

e Ge-
en, en
de van
eggen.
rzaak
mand
en de
e lezen
dienst
aande
et het
loren.
ok de
an de
denis,
ig is.
n ons
alleen
or de
sterg
dmaal
weg,
in of-
lezen
n nog
il een
art te
auwe-
a ligt
lezen
te Ge-
ere-
s van
komt.

Zoals ze daarentegen in de liturgie van
Dathen waren ingevlochten, voelt ieder,
want dit voorlezen van de Wet en deze
Geloofsbelijdenis geschiedt, welke betekenis
ze voor den eeredienst hebben en waarom
ze niet zouden kunnen gemist worden.

Toch is dit bezwaar tegen den bestaanden
eeredienst niet het eenige. Veel zwaarder
weegt nog de grief, dat de eeredienst feit-
lijk predikdienst is geworden en eigenlijk
geheel in het luisteren naar de predikatie
opgaat. De praectuur uit de Schrift dient
gewoonlijk om de gemeente vooraf op de
hoogte te brengen van het telsthoofdstuk,
waaruit geprekeerd zal worden, en wie een
beetje oog heeft voor markanteteksten, weet
bij het voorlezen reeds te vertellen, waar-
over de prediker spreken zal. Het gebed
voor en na de preek is niet zelden een
repetitie van de preek in gebedsvorm voor-
gedragen, waarbij het dan natuurlijk niet
te doen is, om God den Heere aan te spre-
ken, maar om de hoorders nog eens te
vermanen. En 't psalmgezing dient om
een welkome pauze te brengen, waar-
door de aandacht der toehoorders weer
eens kan worden opgefrist en de prediker
wat op verhaal kan komen. Ja, de vorm
van onzen eeredienst heeft zoo weinig
karakteristieks overgehouden van wat de
Franschen met een eigenaardig woord, "culte"
noemen, dat men bij lezingen voor jongelings-
verenigingen gewoonlijk precies dezelfde
vormen in acht neemt, behalve dat men de
Wet en de Geloofsbelijdenis hier achter-
wege laat. Maar overigens lijkt zoo'n lezing
als twee druppelen waters op een gewone
godsdiensstoeffing. Men wordt vooraf om
een telstbriefje gevraagd; er wordt bij den
aanvang een stuk uit de Schrift gelezen;
er wordt gebeden, gezongen en gecollec-
teerd; zelfs stelt men er prijs op, dat bij
het einde nu ja wel niet de zegen w.c.t.
gegeven, maar dan toch een soort zegen-
bede wordt uitgesproken, want anders blij-
ven de menschen zitten en weten ze niet,
of het wel "uit" is.

Juist dit typische feit nu kan wel het
best dienst doen om te laten zien, hoe
weinig er van een eigenlijken eeredienst bij
ons is overgebleven. Want bij zulk een lezing
komt men saam niet als gemeente, maar
als gewone hoorders; is er dus geen sprake
van een godsdiensstoeffing, maar van het
luisteren naar een gewone rede; en dient
alles wat er bijkomt slechts om aan deze
rede een meer plechtig karakter te geven
en voor zekere afwisseling te zorgen. Of
het nu goed is, dat men bij een gewone
lezing zoo sprekkend den gang van een
godsdiensstoeffing nabootst, laten we thans
in het midden. We wijken alleen op het
feit, omdat daaruit blijkt, hoe dezelfde vor-
men evenveel bij een gewone lezing passen.
Een liturgie zoals Dathen gaf, zou nooit
voor een "lezing" kunnen gebruikt worden,
want ieder zou voelen, dat dit een profanatie
van het heilige zou worden, evenveel als
wanneer men een lezing sloot met een na-
bootsting van het Avondmaal. Maar onze
liturgie is zoo kleurloos geworden, dat ze als
passe-partout voor elke samenkomst dienst
kan doen. Het is een lijst, die voor elk
portret pasklaar is. Een eigen stijl zit er
niet in.

Waarom dit nu te wijten is, is niet
moelijk in te zien. Het ligt daaraan, dat
wij als Gereformeerden altoos min of meer
gevaar lopen intellectueel te worden, alles
te laten opgaan in het verstandelijke,
en dat daarom de leerdienst voor ons de
hoofdzak is. Het is de Zwingliaansche
trek, die van meet af door onze Gerefor-
meerde Kerken heenloopt en nooit geheel
overwonnen is. Ook bij de Sacraments-
beschouwing ziet ge dien Zwingliaanschen
trek telkens weer in onze Kerken boven
komen, hoe beslist en ernstig Calvijn hier ook
tegen gewaarschuwd heeft. Want wie Calvijn
als den vader van dit intellectueelisme
beschouwt, vergist zich en heeft Calvijn
noot leeren kennen. Calvijn heeft altoos
het goed recht van de mystiek verdedigd
en ronduit gezegd, dat hij in dit opzicht
veel dichter stond bij Luther dan bij
Zwingli. Ook bij de inrichting van den
eeredienst — we zullen dit later aantoonen —
kies Calvijn dan ook geheel andere
wegen dan Zwingli en schittert niet alleen
zijn machtig organisatorisch talent, maar
blijkt ook de innige warmte van zijn ge-
moedsleven. Een enkel voorbeeld moge dit
aantoonen. Terwijl Zwingli, hoewel meer
muzikaal aangelegd dan Calvijn, van het
psalmgezing in de gemeente niets wisten
wilde, heeft Calvijn van meet af er op aan-
gedrongen, dat het psalmgezing in den
eeredienst zou worden opgenomen, en hij
deed dit, gelijk hij zelf het uitdrukte, omdat
de zang "a une vertu secrete et quasi
increditable à esmouvoir les coeurs", een ge-
heime en bijna ongelooflijke kracht om de
harten te bewegen.

En hierbij komt in de tweede plaats, dat
ons Nederlandsche volk van huis uit weinig
voelt voor hetgeen men "vormen" noemt,
vooral op religieus gebied. We slachten
ook in dit opzicht den Zwitsers, wier eere-
dienst al even sober is als de onze. Calvijn
heeft te Genève tegen dien overdreven af-
keer van vormen genoeg moeten strijden, en
de inrichting van den eeredienst te Genève
ging dan ook in menig opzicht lijnrecht
tegen zijn gevoel in. Zelfs de ceremonie
van de "oplegging der handen" bij de be-
vestiging van de Dienaren des Woords,
waaraan Calvijn veel hechtte, kon hij te
Genève niet doorzetten, omdat het volk en
de Overheid er afkeerig van waren. Ook in
onze Nederlandsche Kerken waren er niet
welslagen, die deze handoplegging afkeurden,
en de Synode van Dordt in 1574 schreef
zelfs voor, dat men de handoplegging liever
achterwege moest laten. Het knielen bij
het gebed, nog in de dagen van Voetius
gebruikelijk en door hem warm aanbevolen,
raakte geheel in onbruik, behalve wanneer
een huwelijk kerkelijk bevestigd wordt en
de pasgehouden dan verzocht worden bij

het gebed der gemeente te knielen. Nu
mag bij dezen afkeer van alle vormen ten
deele ook hebben meegewerkt een zekere
vreemde om terug te vallen in de "Room-
sche superstitien", zoals ook thans
Dr. de Lind van Wijngaarden terstond
weer den strijd kreet aanhief: "niet naar
Rome terug". Maar de diepste grond was
dit toch niet. Want het knielen bij het
gebed in de Kerk werd niet afgeschaft in
den tijd der Reformatie, toen deze afkeer
van Rome het sterkst werkte, maar in een
tijd, toen niemand meer aan het gevaar
van Roomsche superstitien in onze Kerk
dacht.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. Dr. W. B. RENKEMA, HANDBOEK VOOR DE
BIJBELKUNDE. Met een voorwoord van Prof.
Dr. H. BAVINCK, J. Zomer. Wageningen.
In dat Voorwoord zegt Prof. BAVINCK:
"Het Woord Gods, als genademiddel en tevens
als kenbron der Waarheid beschouwd en
toegepast, heeft reeds van ouds tot twee
vakken van godsdiensonderwijs geleid: Bijbel-
sche Geschiedenis en Catechismus. Deze twee
vakken staan niet los naast elkaar, maar
houden innig verband, omdat het Christendom een
historische godsdiens is. De Bijbelsche Geschie-
denis doet den gang, het verloop, de leidende
gedachte der Openbaring kennen, en de Cate-
chismus vat het resultaat samen, waartoe de
Openbaring geleid heeft en geeft ons inzicht
in haar inhoud".

Hij wijst er dan verder op, dat Dr. RENKEMA
sich opgewekt voelde, voor het een of twee
vakken van godsdiensonderwijs: de Bijbelsche
Geschiedenis, een handleiding te schrijven. Deze
handleiding ligt dan in dit HANDBOEK VOOR DE
BIJBELKUNDE voor ons.

Het boek wil dus zijn een handleiding bij
het godsdiensonderwijs in de Bijbelsche Geschie-
denis en het is als ik het goed begrijp, zoowel
voor docenten als discipelen bestemd en dan
allereerst wel voor die aan onze christelijke
gymnasia en hogere burgerscholen. Terecht
wijst BAVINCK er ook op, dat Dr. RENKEMA
door zijn werk over de gelijkenissen en door
zijn bewerking van Stock's Handboek, zich
voor de beoefening der Bijbelsche Geschiedenis
heeft voorbereid en zich bij zijn vele lezers
een goeden naam heeft verworven.

Het mijl vooruit, dat RENKEMA's pre-
dikant met dit zijn jongste werk uitnemend
gelaagd is en hij ons hier metterdaad een arbeid
biedt, die aan de eischen welke men aan een
HANDBOEK VOOR DE BIJBELKUNDE stellen mag,
beantwoordt.

Ik leg hier nadruk op dat: stellen mag, want
het is even oorspronkelijk die eischen te waag-
en, als te hoog te stellen.

BIJBELKUNDE is een veelzeggend woord.

Men kan het nemen in ruimer zin en dan
dekt het zich zoo ongeveer met de Bibliologie
in haar vollen omvang. Maar men kan het ook
nemen in enger zin, en in dien zin wordt het
gewoonlijk verstaan en ook door Dr. RENKEMA.

Zijn boek toch wil de behulpzame hand
bieden tot verder bijbelonderzoek.

De geschiedte schrijver heeft zich, ten einde
zijn boek niet al te grooten omvang te geven,
voorzoover het met de duidelijkheid bestaansbaar
was, beperkt tot het meest noodige.

Een breede historische achtergrond waarop
sich aftekenen het leven der volkeren waar-
onder Israël en het jonge Christendom optreden,
soekt men hier dan ook niet.

RENKEMA geeft eerst een korte, ongepagi-
neerde, Inleiding van 8 bladzijden waarin hij
beknopt maar duidelijk spreekt over 1. OPEN-
BARING, 2. OPENBARING EN SCHRIFT en 3.
INGEVING DER SCHRIFTEN.

In een te deel behandelt hij dan het Oude,
in een te deel het Nieuwe Testament.

Hij geeft daarin een beknopt overzicht van den
inhoud van ieder Bijbelboek, waarbij, zoals bij
zijn voorbericht schrijft, "overal, waar het
uutlijk bleek, door (hem) met beslistheid positie
gekozen is tegenover de afbrekende critische
kritiek van den nieuwen tijd". En, wat in onder-
scheid van andere dergelijke handleidingen,
een verdienste is van deze, is, dat RENKEMA bij
de bespreking van elk Bijbelboek ook op de be-
teekenis er van voor de bijzondere Godsopen-
baring wijst.

Doch dit Handboek geeft nog meer.

Het geeft aan het einde van zijn eerste deel
een hoofdstuk over de CANONISERING VAN HET
Oude Testament en over de Periode tusschen
MALEACHI EN HET Nieuwe Testament en voegt
als derde hoofdstuk in: HET VERBOD MET ISRAËL
EN DE WETTEN.

En zoo geeft het ook in zijn tweede deel
hoofdstukken over JOHANNES DEN DOOPER ALS
WEGWEISER DER HEEREN; over PAULUS ALS
APOSTEL DER HEIDENEN, en op het einde:
CANONISERING VAN HET Nieuwe Testament en
HANDSCHRIFTEN EN VERVALLEN.

Ik acht dit HANDBOEK VOOR DE BIJBELKUNDE
niet alleen bruikbaar bij het godsdiensonder-
wijs op onze christelijke scholen voor M. O.,
maar kan het ook aanbevelen aan Heeren Studenten,
die zich voorbereiden voor het kerkelijk
examen.

In het huisgezin kan het een behulpzame hand
bieden tot beter en dieper verstand van de
Schrift en ook kan het hen, die in de Schrift
nog geen weg weten omdat zij in 'n huis en
op 'n school zonder Bijbel zijn opgevoerd en
onderwezen, uitnemend in de Schrift oriënteren.

Dr. H. VISSCHER, IN ISRAËL VERMAARD.
Kampen — J. H. Kok — 1912.

De Utrechtsche hoogleeraar biedt ons hier
48 bijbellesingen over den inhoud van het boek
RUTH.

"Op herhaald dringend verzoek", zoo zegt
hij zelf, "zien deze bijbellesingen het licht. Zij
zijn praktisch bedoeld en streven geen weten-
schappelijk doel na".

"Met genoegen denk ik terug aan de Woens-
dagsavondbeurten in de dorpsgemeente, die ik
diende, waar ik wel niet letterlijk, maar dan
toch wat de hoofdzak aangaat, aldus uit, het
boek RUTH sprak".

Practisch bedoeld, geven deze Schriftstudies
metterdaad, wat onze oude Schrijvers noemden
een praktische verklaring.

Er is vaak tusschen verstand en wijs, in den
goeden zin, zijn zij stichtelijk, d. w. z. opbou-
wend. Daarbij geschreven in den fraai-frischen
stijl waarover VISSCHER beschikt.

Men versmaet niet met dit boekje kennis te
maken.

Het jongste werk van Prof. H. VISSCHER:
RELIGION UND SOCIALES LEBEN BEI DEN NATU-
R-VOLKERN hetwelk onlangs in Bonn is verschenen,
hoop ik hier weldra te bespreken.

J. H. PIERSON, VLUCHTHEUVEL-ZANGEN, W. ten
Have, Amsterdam.

De Amsterdamsche uitgever TEN HAVE zond

ons deze dagen een keurig gebonden exem-
plar van dezen zanger- bundel van den presi-
dent-directeur der Heilingsgestichten te ZITTEN.
Hoevel zij in protestantisch christelijke kringen
bekend zijn, wil ik op deze rangen hier gaarne
nog eens de aandacht vestigen.

Zij zijn deels vertalingen van Duitsche liede-
ren, vooral van J. S. BACH, deels door Dr. H.
PIERSON zelf gedicht. De beste melodien,
zegt de heer PIERSON, die ik vinden kon,
werden door mij gebruikt, en toen mijn voor-
raad was uitgeput, voorzag mij Mr. E. D. M.
VAN O., die hier te ZITTEN eenige jaren wer-
zaam was, van melodien aan anderen ontleend
of door haar zelf gecomponeerd.

Het blijkt, dat ook het zoo bekende, door
zijn diep religieus afhankelijkheidsgevoel, zoo
in-moole

Houd Gij mijn handen beiden
Met kracht omvat,
Geef mij uw vast geleide
Op 't smalle pad.
Alleen kan ik niet verder,
Geen enkele trede.
Neem trouwe Zieherder,
Mij, arme, mee.

althans wat de twee volgende coupletten betreft,
aan de Vluuchtheuvelzangen, "ontnomen" is.

Ik kan deze zangen ten eerste aanbevelen.
Christendom en cultuur zijn daarin op weldadig
aandoende wijze verbonden. Voor gezangen op
de christelijke feestdagen, is deze bundel een
aanwinst. Jammer, dat de liederen, voor deze
dagen bestemd, door den bundel verspreid zijn
en niet onder 'n afzonderlijke rubriek gebracht.
Dan, zoo erg is dat ook niet; men moet
alleen maar wat zoeken. Gaarne zou ik nog
enkele van PIERSON's liederen hier citeren,
maar ik dien met den omvang van mijn Leestafel
rekening te houden.

Dr. RUDOLF EISLER PHILOSOPHEN-LEXIKON.
Berlin 1912. Verlegt bei Ernst Siegfried Mittler
und Sohn.

Het mijl vergund, hier de aandacht te vesti-
gen op dit nieuwe werk van den ook ten
onsent bekenden schrijver van het WORTENBUCH
DER PHILOSOPHISCHEN BEGRIFFE.

Het PHILOSOPHEN-LEXIKON — dat tot dusver
in afleveringen verscheen, is thans compleet.
Voor wie ook onder ons belangstellen in de
wijsbegeerte en hare geschiedenis, een zeer
recommandabel boek.

G.

Nit de Pers.

Dr. Schouten, die als predikant te Arnhem,
thans mededirecteur werd aan de Geldersche
Kerkhede, schrijft het volgende over de Jonge-
lingsvereniging:

Wij vragen een oogenblik uwe aandacht voor
een gewichtige zaak, die uwe belangstelling dubbel
waardig is, omdat zij alleszins urgent mag genoemd.
Wij vragen uwe aandacht voor onze jongelings-
vereniging, die jongelingsvereniging, die sommigen mis-
kend en door anderen verworpen, vertegenwoordigt
een gewichtig volksgedachte.

Wat toch is het geval?
Nauwelijks hebben onze kinderen de school-
banken verlaten en maken zij kennis met het leven,
in winkel en kantoor, in werkplaats en fabriek,
in beroep en bedrijf, of zij worden bedwelmend door
den geest van den tijd die in onze dagen zijne
slachtoffers bij duizenden telt.

Gij moet wel met gesloten oogden door de wereld
wandelen, indien gij niet bespeurt, dat daar rond-
om u honderdtallen van jongelingen van Christe-
lijke huize wankelen ten doode. En wij gaan, als
belijders van den Christus, niet vrij uit voor God,
indien wij in den tegenwoordigen tijd niet al onze
aandacht aan onze jongelingen wijden. "Red degen-
en, die ter dood gegrepen zijn, want zij wankelen
ter dood, zoo gij u onthoudt. Wanneer gij zegt:
Ziet, wij weten dat niet, al Hij niet, die de harten
weegt, dat merken? en die uwe ziel gadeloos, al
Hij dat niet weten? want Hij zal den mensch ver-
geliden naar zijn werk." (Spreuken 24: 11, 12).

De jongelingsleefwijze is een van de schoonste
periodes van het leven des menschen.

De jongeling, hij staat daar aan den ingang van
het volle, rijke, schoone menschenleven, met al
het vuur van zijn jeugdige hart, met al de poezie
van zijn onontwikeld leven.

Het is niet hem, maar een gansche generatie
plekaren op de kalme binnenwateren, maar straks
de groote reize over den wijden oceaan des
levens moeten ondernemen.

Uitgestrekt is die reize!

Hoog gaan menigmaal hare golven!

Onstuimig zijn dikwerf hare baren!

Als hij straks de reize gaat ondernemen, dan
zal hij op zijn tocht kennis maken met mist en
duisterheid, met afgrond en met branding,
met noodweer en met storm. Vele klippers zal hij
moeten ontrenten. Vele sandbanken zal hij moeten
vermijden. En nu wordt in den jongelingsleefwijze
dat scheepke voor de afvaart in gereedheid ge-
bracht. Vele goederen moeten aan boord aanwezig
zijn, al het scheepke het ruime seil kunnen vol-
brengen.

Het luchthartig Liberalisme meent, als er maar
een sportveld en een voetbal, een fiets en een
bijkantje aan boord is, dat dan de reize over de
levenszee wel kan ondernemen.

Het morrend Socialisme is zich beter van den
ernst des levens bewust. Het onderwijst zijn jon-
gelingen in de stuurmanskunst, het zaad der on-
vervreemden wordt bij zakken vol aan boord ge-
bracht, als het straks gemalen en gebakken wordt,
kan het tot heerlijk eten worden.

Het oppervlakkig Mysticisme meent dat het reeds
meer dan genoeg doet, als het den jongeling een
paar bijbelteksten meegedeelt, en als het bij de
afvaart een paar krachtige vermaningen tot hem
richt.

Het Calvinisme is echter van een gansche andere
gedachte. Het geeft zich rekenschap van al den
ernst van het leven.

De jongeling is een reiziger naar de eeuwigheid,
maar zijn pad loopt door den tijd heen en dat pad
is met ijdelheden omringd.

De jongeling moet den smalle weg naar den
hemel betreden, maar die weg ligt over de aarde,
en die aarde ligt in het booze. De jongeling moet
God dienen, niet in een hoekken met een boek-
ken, maar in het veelbewogen, rijkgeschakeerde
menschenleven.

Het weet, dat de Heere van elken jongeling
eischte de ontwikkeling van de gaven hem toe-
vertrouwd, opdat hij daarmede moge woekeren
voor de eere zijns Gods.

En daarom moet vóór alle dingen de Gerefor-
meerde belijdenis aan boord, alreeds de groote reize
over de zee des levens wordt ondernomen.

Zij moet zijn, zijn spijt en zijn drank, zijn gids
en zijn vraagbaak, zijn kompas en zijn roer, zijn
anker en zijn waard, zijn moet zijn, de lichte
waarin hij ademt, het licht, dat hem geleidt, de
regen die hem verkwikt, de zon die hem koestert.

De belijdenis kan hij niet missen, want zij geeft
helderheid aan zijn hoofd, warmte aan zijn hart,
stuur aan zijn wil en kracht aan zijn hand. Zij
licht hem in over zijn reize, zij doet hem kennen
zijn koers, zij elicht hem op voor zijn taak, zij
bekwaamt hem voor zijn roeping.

Zij vermaant hem om den Heere zijnen God
lieft te hebben van ganser harte, van ganser
siele, van gansen gemoede en met alle krachten.
Zij verplicht hem om te belijden met mond en
hart, door woord en daad, in handel en wandel.

Als de Gereformeerde belijdenis aan boord is,
als de jongeling haar kent met zijn hoofd en lief-
de, met zijn hart, dan kan de levensreize onder-
nemen. Want dan wordt straks bij de afvaart de
kruisflag van den Leeuw uit Juda's stam in top
geheschen, dan staat de Man van smarten, die nu
is de Heere der heerlijkheid, aan het roer, dan
doet de ademtocht des Geestes de zeilen van het
scheepke swellen, dan is een voorspoedige reize
gewaarborgd, eene behoudene aankomst verzekerd.

Want nog altijd blijft op de vraag van den
dichter: "Waarmede zal de jongeling zijn pad
zuiver houden?" het antwoord van kracht: Als hij
dat houdt naar 't woorde.

Officiële Berichten.

De raad der Geref. Kerk te Lexmond noodigt
collectanten, die de gemeente zouden willen
bezoeken, uit, dat minstens drie weken te voren
aan te vragen.

Namens den kerkeraad voornemens:
G. P. SCHREPPENIER, scriba.
Lexmond, 5 Jan. 1912.

Zuid-Holland (Zuidelijk gedeelte).
Aanvragen om ondersteuning naar art. 11 en
13 K. O. in te zenden vóór 1 Maart bij:
Dr. M. H. K. Mol, secr.-pers.
Zwartewaal, 8 Jan. 1912.

Classe 's-Gravenhage.
De kerkeraad der Geref. Kerk van 's-Graven-
hage bericht, dat de classe 's-Gravenhage D. V.
vergaderen zal te 's-Gravenhage op Dinsdag
13 Februari a.s. gewone tijd en plaats.

Punten voor het agendum worden toegewacht
vóór Dinsdag 23 Jan. e.k. bij den scriba, Van
Speykstraat 105, 's-Gravenhage.

Namens den kerkeraad voornemens:
C. LION CACHET, scriba.

's-Gravenhage, 8 Jan. 1912.

Buitenland.

Zwitserland. Een rechtsinnig pre-
dikant door socialistischen begerd.

In Zürich arbeide de predikant Pfleger, die
op vergaderingen van social-democraten meermalen
het woord voerde en onder de leiders der
socialisten een eerste plaats innam. Maar
deze predikant sprak op den kansel meer over
politiek dan over religie, en het gevolg was dat
zijn kerken ledig werden. Daarom besloot pastor
Pfleger zijn ambt meer te leggen en zich tot lid
van den grooten Raad te laten kiezen. Pfleger
beval als opvolger een geestverwant uit Winter-
thur aan. Maar de arbeiders wilden deze niet
hebben, maar verkozen een geloovig predikant;
voor twee andere plaatsen waren twee Christe-
lijk-socialisten predikanten de mannen hunner
keuze. En hoe motiveerden zij hunne hande-
ling? Pfleger is ons als partijgenoot veel waard,
maar als predikant is hij ons "niet godsdiens-
genoot", zeiden zij.

Jaurès, de Fransche socialist, schreef eenmaal
deze opmerkelijke woorden: "ik geloof niet, dat
het natuurlijke en het sociale leven den mensch
bevredigen kan. Wanneer de sociale recht-
vaardigheid, waarnaar men streeft, verkregen is,
zal het duidelijk worden, dat eene groote leegte
ontstaan is, die vervuld moet worden".

Hongarije. Het proces tegen Prof.
Dr. Racs.

Nader vernemen wij nog het volgende omtrent
het proces, dat de afgezette hoogleeraar Zovanyi
tegen den hoogleeraar Dr. Ludwig Racs voerde.
Zovanyi klaagde Dr. Racs aan, omdat deze in
zijn critiek over Zovanyi's arbeid liet drukken,
dat deze "een onverdragelijke natuur had, geen
pietiek kende en hatelijk was"; dat zijn positie
onhoudbaar begon te worden; dat zijn aan-
klachten deels ongegrond, deels overdreven
waren; dat hij "of een onwetende moest zijn
of een man met Jeuristische sympathieën"; dat hij
"een geheime voorleefde moest hebben voor de
Roomsche Kerk", en dat hij "in den geest en
in het belang der clericalen pers gearbeid had."

Het gerechtshof te Ujhely veroordeelde Dr.
Racs wegens belediging en legde hem een boete
van 80 kronen op; het gerechtshof in de
tweede instantie, de Koninklijke tafel te Kassa,
bevestigde het vonnis. Ten slotte beriep Dr.
Racs zich op de Koninklijke curie, en deze
rechtbank sprak hem vrij; terwijl de aanklager
veroordeeld werd tot het betalen van 200 kronen
proceskosten.

Dit vrijspreekend vonnis werd op de volgende
wijze gemotiveerd.

"Nadat het opperste bestuur waaronder de
aanklager stond (het conventgericht) als zijn
oordeel had uitgesproken, dat de aanklager
wegens het verkeerd voorstellen der leeringen
der Gereformeerde Kerk, en ook daarom wijl
hij den stichter dezer religie in het publiek in
een hatelijk daglicht gesteld had, onwaardig
gevoorden was een leerstoel aan eene Gerefor-
meerde Theologische inrichting te bezetten,
heeft de aangeklaagde in den vorm van een
artikel — dat in een confessioneel blad ver-
scheen — de ambtelijke werkzaamheid van den
aanklager veroordeeld en de rechtmatigheid van
dien afzetting verdedigd; daarbij de grenzen
eener geoorloofde critiek niet overschrijdend,
toen hij in zijn artikel te kennen gaf, dat de
aanklager niet in het belang van zijn eigen
confessie, maar in dat van een andere religie
gewerkt had. Daarom kon de klager die uit-
drukkingen niet voor beledigend houden, wijl
zij door den aangeklaagde gebruikt werden om
dien critiek met redenen te omkleeden, en om-
dat zij op grond van de feiten terecht zijn
aangewend".

Gemengd Nieuws.

Het is verblijdend, dat Engeland een nieuw
opium-verdrag met China gesloten heeft. In 1907
werd door Engeland met China overeengekomen,
dat in 1917 de invoer van opium uit Indie naar
China zou ophouden. Nu is bepaald dat die invoer
aanstands zal ophouden in die provincien van
China, waar het verbouwen van opium verboden
is, met uitzondering van de havens van Shanghai en
Kanton. Bovendien zullen de inkomende rechten
voor opium verdubbeld worden. Men hoopt
dat aldus de smadelijke opiumhandel van Engeland
in twee jaren tot de geschiedenis zal behooren.
De Times niet in dit alles een vrucht van de
Edinburgher Wereldsindsconferentie. Wanneer
men weet dat Engeland eenmaal China door een
oorlog dwong om zijn grenzen voor den invoer van
opium uit Engelsch-Indië open te stellen, dan is
de ommekeer groot.

De Berlijnsche Post schrijft: "Het voorstel om
den kalender te veranderen en voortaan het Paasch-
feest steeds op dezelfde datum te vieren, kan
als verworpen beschouwd worden. De Duitse
regering heeft in het voorjaar van 1911 verklaard,

dat zij eene verandering van den kalender alleen
kon in overweging nemen, wanneer de andere groote
natieën daartoe ook genegen waren. De antwoorden
der meeste staten waren echter afwijzend.

Italië en Rusland verklaarden, dat zij aan een
conferentie voor de verandering van den kalender
geen deel zouden nemen en het streven in die
richting niet wilden stemmen. Daarom is deze zaak
voorlopig van de baan.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

II.

PLANEN.

Den avond van dien dag kon men op de
grote steenen brug over den Donau twee
ruiters zien, die door velen, welke hun tegen-
kwamen, eerbiedig werden gegroet.

Deze twee waren heer Koenraad van
Rothenfels en zijn neef Otto. De zwarte mantels
die zij over hun kleeding droegen, bewezen,
dat zij een verren tocht gingen maken. Het
doel van de reis lag dan ook even over de
grens van de Boven Palts, thans het noordelijk
gedeelte van Beieren. Toen echter vormde deze
Palts met de Beneden-Palts aan de Rijn een
Keurvorstendom, waarover destijds de jonge
Frederik V regeerde.

En poos lieten de ruiters hun paarden
draven. Toen zij echter den stillen landweg
bereikt hadden, die door een heuvelige streek
naar de grens leidde, vertraagden zij hun gang.
"Wij komen toch nog wel bij tijds", zei heer
Koenraad. "Daarboven al begrijp ik dat ge
naar huis verlangt, ik ken den weg, al moesten
we ook in het duister rijden".

"O een half uur vroeger of later doet er
minder toe oom" antwoordde Otto. "Ge blijft
toch zeker een paar dagen bij ons".

"Natuurlijk, als mijn gezelschap u ten minste
nog langer aangenaam is. Gij hebt het nu
eenige jaren genoten. Om en tante zullen u
althans missen".</